

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเรื่องเครือข่ายทางสังคมและการแสวงหาทางเลือกของแม่ค้าหาบเร่ แผงลอย : กรณีศึกษาแม่ค้าหาบเร่ แผงลอยชาวอีสานที่อาศัยอยู่ในชุมชนนางเลิ้ง มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองที่ประกอบอาชีพค้าขายหาบเร่ แผงลอยในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการว่าผู้หญิงดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไรในสังคมเมือง 2) เพื่อศึกษาว่าผู้หญิงที่ประกอบอาชีพค้าขายหาบเร่ แผงลอยปรับเปลี่ยน จัดการกับบทบาทในครอบครัวและบทบาททางเศรษฐกิจอย่างไร 3) เพื่อศึกษาว่าเครือข่ายทางสังคมของแม่ค้าหาบเร่ แผงลอยมีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุนต่อการดำรงชีวิต การค้าขายของแม่ค้าหาบเร่ แผงลอยอย่างไร

การศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 8 เดือน โดยผู้ศึกษาอาศัยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การศึกษาประวัติชีวิต การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ขณะแม่ค้าเข็นรถเข็นขายของ เตรียมของขายหรือพูดคุยกับเพื่อนห้องเช่า และยังใช้การทำแผนที่ทางสังคมเพื่อศึกษาเครือข่ายและความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่แม่ค้ามีต่อบุคคลอื่น ๆ รอบข้าง

จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพตั้งแต่อายุน้อยคือ ประมาณ 11 - 17 ปี ในการเข้ามาหางานทำในกรุงเทพนั้นอาศัยเครือข่ายทางสังคมของผู้หญิง และผู้หญิงยังคงมีการติดต่อกับญาติพี่น้องของตนที่อยู่ชนบท เมื่อผู้หญิงมีครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างบทบาทของความเป็นแม่ เป็นภรรยากับบทบาทของการเป็นผู้หารายได้ให้กับครอบครัวเป็นเงื่อนไขที่กระทบต่อลักษณะครอบครัวของแม่ค้าและส่งผลให้แม่ค้าปรับตัว จัดการกับครอบครัวของตนเองในลักษณะที่แตกต่าง หลากหลาย ผู้หญิงยังคงมีบทบาทในการเป็นผู้หารายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งขึ้นอยู่กับประกอบอาชีพของสามี และผู้หญิงมีบทบาทในการจัดการ ดูแลรายได้ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว

สำหรับเงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้ผู้หญิงประกอบอาชีพค้าขายหาบเร่ แผงลอย เนื่องจากการค้าขายหาบเร่แผงลอยมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย คือ เป็นอาชีพที่ไม่ต้องอาศัยการศึกษาขั้นสูง ไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูง มีความเป็นอิสระ เชื้อต่อวิถีชีวิตของผู้หญิงย้ายถิ่นและบทบาทหน้าที่ของความเป็นผู้หญิง ส่วนเงื่อนไขที่เพียงพอคือ ผู้หญิงจะประกอบอาชีพค้าขายหาบเร่ แผงลอย เมื่อผู้หญิงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมของสังคมเมือง พอเข้าใจธรรมเนียมในการบริโภคของคนเมือง คำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างชนิด

ของอาหาร เวลาที่ขายกับชีวิตในแต่ละวันของคนเมือง รวมทั้งมีเครือข่ายทางสังคมสนับสนุน
แนะนำ

เครือข่ายทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของแม่ค้าหาบเร่ แผงลอย ได้แก่
เครือข่ายญาติและญาติเสมือน เครือข่ายค้าขายหาบเร่ แผงลอย และเครือข่ายเงินกู้ แห้วและการ
พนันซึ่งเครือข่ายทั้ง 3 มีลักษณะซ้อนทับกัน แต่ผู้ศึกษาแยกประเภทเพื่อการวิเคราะห์ เครือ
ข่ายทางสังคม เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อนห้องเช่าหรือคนรู้จักเพียงผิวเผินนั้นมีส่วนช่วยชักชวนให้ผู้
หญิงเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในกรุงเทพฯ สนับสนุนให้ผู้หญิงเลือกประกอบอาชีพค้าขาย
หาบเร่ แผงลอย และยังมีส่วนแนะนำทางเลือก การปรับตัวต่าง ๆ เมื่อผู้หญิงต้องเผชิญกับ
ปัญหาและอุปสรรคในการค้าขาย ตลอดจนการดำรงชีวิตประจำวันของแม่ค้าไม่ว่าจะเป็นการมา
เช่าห้องเช่าอยู่อาศัยในชุมชนนางเลิ้ง การกู้เงิน เล่นแห้วหรือการหยิบยืมเงินมาไว้ใช้จ่ายในยาม
จำเป็นล้วนต้องพึ่งพาอาศัยเครือข่ายทางสังคม